

אורות בכרמל

ישיבת "אור וישועה" חיפה

ניסן תשפ"ו

האפשרויות הגנוזות בהם. הדגשה זו נועדה ללמדנו, שההופעות הרוחניות והעולם הארצי פועלים בהתאמה מוחלטת: הגאולה והלידה המחודשת של עם ישראל חייבות להתרחש בזמן שהטבע עצמו נולד מחדש, באופן בו אין כל הפרדה בין המימד הרוחני למימד הארצי-הטבעי שלנו.

עומק הקיבעון

כדי להבין את גודל המהפכה שחוללה יציאת מצרים ואת משמעותה לדורנו, עלינו לצלול לעומקם של דברים. מצרים העתיקה לא הייתה רק מעצמה צבאית וכלכלית אדירה אלא המעצמה התרבותית הגדולה ביותר בעולם העתיק, ואולי אף בתולדות האנושות. מהותה של תרבות זו הייתה אחת: קיבעון, חוסר תנועה ודחייה של כל אפשרות לשינוי. בעוד שהשם באנגלית "Egypt" מתאר רק אזור גאוגרפי, המילה העברית 'מצרים' נגזרת מהשורש 'מִצַּר' - מקום שמיצר, חוסם, מגביל וחונק את האדם. תפיסה מצרית זו באה לידי ביטוי מובהק במבנים האדירים של הפירמידות, שנועדו לעמוד לנצח ללא שינוי, ובמנהג חניטת המתים, שנועד

להשאיר גם את מי שמת בדיוק כפי שהיה. זו הייתה התרבות המנוגדת ביותר בהיסטוריה האנושית לכל מושג של התפתחות - הכול בה היה מקובע ועומד. על פי תפיסה זו, גם החברה האנושית סטטית לחלוטין: עבד נולד עבד וישראל עבד לעולם. יציאתו של עם שלם ועצום ממצרים מוטטה לחלוטין את תפיסת הקיבעון הזו. המיתוס האקדמי המודרני מייחס את המצאת החירות והדמוקרטיה ליוון העתיקה. תארו לעצמכם מה היו

ברихת עבדים או המצאת החירות?

הרב אליהו רחמים זייני שליט"א - נשיא הישיבה

חודש ניסן, חודש הגאולה, הוא חודש של שמחה גדולה. חודש בו מתרחשת הלידה הלאומית שזכינו לה ביציאת מצרים. בתוך כל ההמולה החיובית של ההכנות לפסח חובה עלינו לעצור ולהתבונן בעניין יסודי המלווה את יציאת מצרים. עניין הנוגע לשורש ההבדל שבין מה שהעולם תופס כ'חופש' ובין הגאולה והחירות האמיתית. יציאת מצרים נתפסת לעיתים בציבור בטעות כמעין 'ברחה' של עבדים מפוחדים באישון לילה. אולם התורה והמסורת מדגישות שוב ושוב: "ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו, אמר ליה משה: כך ציוונו הקדוש ברוך הוא - 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר'. וכי גנבים אנחנו שנצא בלילה? לא נצא

אלא ביד רמה לעיני כל מצרים" (מדרש תנחומא פרשת בא סימן ז'). לא הייתה זו בריחה אלא יציאה באור יום, מתוך עמדת כוח, לאחר שמכת בכורות הכריעה סופית את פרעה שרץ בעצמו וזעק בחצות הלילה "קומו צאו"!

יתרה מכך, הקב"ה קבע שהיציאה תתרחש דווקא בעונת האביב - "היום הזה אתם יצאים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב" - הזמן שבו הטבע והעולם החקלאי מתעוררים לחיים ומתחילים להביע את כל

”
הסכנה הגדולה ביותר
העומדת בפנינו, במיוחד
בדור שנולד בארץ עשרות
שנים מקום המדינה, היא
שכחת הנס

הזמינו
עלוניכם
למקום מגוריכם

הצטרף גם אתה
להפצת עלוני אורות בכרמל!
והיה שותף בהגדלת תורת ארץ ישראל בתפארתה

צור קשר
יונתן
058-632-4642

אומרים באקדמיה הישראלית אילו רב היה קם ומכריז שעם ישראל הוא מייסד החירות? סביר להניח שהיו מבטלים זאת כשטות גמורה. אך האמת ההיסטורית היא שיציאת מצרים התרחשה כ-1300 שנים לפני הספירה הנוצרית, כ-1000 שנים לפני שהיוונים בכלל החלו לדבר במושגי חירות. מי שהביא לעולם את מושג החירות הוא עם ישראל.

היטיב לנסח זאת פרופסור צרפתי בכיר לפילוסופיה ולסוציולוגיה שאינו יהודי, בשם ז'אק אלוו, שכתב בחייו כ-75 ספרים ומאות מאמרים אקדמיים. במציאת שכותרתו בעיתון הייתה 'ישראל' - ממצאת החירות, הוא קבע בנחרצות שהרעיון המכונן של העם היהודי, הנזכר שוב ושוב בכל תפילה ואף בברכת המזון, היא החירות ממצרים. אלוקי ישראל הוא 'המשחרר', זה שהוציא את אברהם מעבודה זרה אל 'הסיכון של החירות' והביא לעולם את תנועת החירות האמיתית.

חירות או הפקרות?

בנקודה זו אנו מגיעים לנקודה הקריטית, המבדילה בין תפיסת החירות היהודית, לבין מה שנתפס בעולם המודרני כחירות. האדם המודרני מצייר לעצמו לעיתים קרובות את החירות כהפקרות - מצב בו הכול מותר. מצב בו כל אדם עושה ככל העולה על רוחו, ללא מגבלות, אך זוהי טעות חמורה. בתפיסה היהודית חירות איננה התנתקות במטרה להתפזר אלא התחברות לדרך חיים ולמטרות מדויקות.

קביעה רעיונית מטלטלת זו מלמדת אותנו להתמודד עם פרדוקס עצום: הגויים מתקשים להבין כיצד עם המחוייב לחוקים קפדניים ולחובות ומצוות נוקשות, דווקא הוא העם של החירות. התשובה העמוקה לכך היא שככל שהחירות גדולה יותר (כגון במסע העם במדבר) כך גובר הצורך במערכת ערכים מדויקת ובחוק שיכוון אותה. המילה הצרפתית לחוק היא: 'la loi'. מילה זו היא התרגום המדויק ל'תורה' ודווקא הציות לחוק זה הוא שמעניק לאדם את החירות האמיתית. ללא החוק הזה החירות הופכת במהירות להפקרות והאדם שב ונופל תחת עולן של עבדויות אחרות. הפילוסוף הפרוטסטנטי הגדול קארל בארת, ניסח זאת היטב: "עשרת הדיברות - הם התחום שבתוכו אנו באמת חופשיים" וכאשר האדם חוצה את הגבולות הללו הוא חוזר אל עולם

הכפייה והגורל. עם ישראל הוא מגן החירות האמיתי, הרבה יותר מכל נושאות המטוסים והטנקים. מסיבה זו עם ישראל תמיד מצא את עצמו בחזית ההתמודדות מול הדיקטטורות השונות ומול הקנאות הדתית בעולם.

קושי, שכחה ודור התקומה

לאורך ההיסטוריה העם היהודי מצא את עצמו בדיק בצימת של שלוש יבשות - לא במזרח ולא במערב, במרכז. בעוד שבמזרח העניינים 'זזים לאט', הקצב איטי, ובמערב הורסים את הקיים כדי להתקדם ועושים הכל במהירות ובעוצמה, ישראל קורעים את עצמם מהתרבות הסובבת וקובעים את דרכם אך ורק על פי הדיבור האלוקי.

לעומת המציאות בגלות בה החירות תמיד חלקית, הכניסה לארץ ישראל

התורה מצווה שוב ושוב

**"וְהִצַּדְתָּ לְבִנְךָ" - חובה
קדושה להעביר את
העדות והתודעה כדי
שהדור הבא לא יאבד
את זהותו**

דורשת מאמץ וקושי. הקב"ה הבטיח לעם ישראל שיפגוש שבע אומות אויבות שיחכו לו בחרב שלופה ולא עם פרחים ושושנים. חז"ל מלמדים שארץ ישראל נקנית בייסורים ובקושי גדול משום שדברים הבאים בקלות בני אדם אינם מעריכים. ולכן, דברים גדולים אינם באים בקלות, כדי שנעריך אותם! הגאולה איננה באה בקלות, בכדי שנעריך אותה. דוגמה כואבת לכך אנו רואים בכ-25 אלף צעירים ילידי הארץ שעוזבים אותה מדי שנה, פשוט כי הכול בא להם בקלות וללא מאמץ. לעומתם, עולים חדשים שידעו קשיי עקירה מהגולה וניתוק מהתרבות שגדלו בה נאחזים בארץ במסירות מופלאה. דוגמה לכך, בשנת '70, קבוצה של כארבעים סטודנטים מצרפת שלמדה בטכניון חיה בתנאים קשים, מבודדים וללא משפחה, ארגנו לעצמם סעודות שבת בתוך מקלט דחוס וחם במשך חמש

שנים תמימות רק כדי להיאחז בארץ. הסכנה הגדולה ביותר העומדת בפנינו, במיוחד בדור שנולד בארץ עשרות שנים מקום המדינה, היא שכחת הנס. מי שחוה את הקמת מדינת ישראל בשנת 1948 - כולל המתנגדים החריפים ביותר לציונות - הבין שהוא חי בנס אלוקי גלוי. אך הילדים שנולדו לתוך המציאות הטבעית והנוחה הזו עלולים לשכוח ולקחת הכול כמובן מאליה. מסיבה זו, התורה מצווה שוב ושוב "וְהִצַּדְתָּ לְבִנְךָ" - חובה קדושה להעביר את העדות והתודעה כדי שהדור הבא לא יאבד את זהותו. לכן יש חשיבות גדולה לכך שאדם שעלה מהגלות לארץ ישראל יכתוב ויתעד את סבלו ואת מסעו, כדי שהילדים שגדלים כאן יבינו את המשמעות של עצם העלייה והקיום בארץ ישראל.

תפילין של חיים

הדרך לשימור זהות זו טמונה במצוות התפילין שניתנה לנו בעודנו על אדמת מצרים ("וְהִצַּדְתָּ לְבִנְךָ לְאֹת עַל יָדָךְ..."). באופן מפליא, המצרים השתמשו בחפץ הדומה לתפילין - קופסאות שהניחו על גופות המתים ובהן תפילות למפלצות ואלילים בעולם התחתון. הקב"ה מנחה את עם ישראל להפוך את החפץ לבעל משמעות הפוכה: התפילין שלנו אינן עניין למתים אלא עדות לחיים, המונחות בכל בוקר אך ורק על ידי אנשים חיים ונושמים.

בתוך התפילין חקוקים ארבעת היסודות של חירותנו וזהותנו:

- 1. בחירת העם ("קדש לי כל בכור"):** תשובת המחץ לפרעה שהיה למעשה הפאשיסט הראשון כשהכריז על המצרים כגזע העליון והבכור של האנושות. בפרשה זו הקב"ה קובע "בני בכורי ישראל" - בכורה שאינה מבוססת על כוח או השתייכות גזעית אלא על ייעוד רוחני, קדושה ובחירה.
 - 2. קדושת הארץ ("והיה כי יביאך"):** הכניסה המובטחת לארץ ישראל שה' נשבע להנחילה לאבותינו, בה הקדושה יכולה להתפשט אפילו על בעלי חיים טמאים, כפטר חמור.
 - 3. אמונה באחדות ה' ("שמע ישראל"):** ביטול אלילי השווא והכרזה ברורה על אמונה בא-ל אחד.
- קבלת עול מצוות ("והיה אם שמוע"):
- השלב המעשי של קיום התורה המגיע רק כשלב רביעי לאחר ההכרה בבחירת העם, בקדושת הארץ ובאמונה בה. כפי

התקדמות רבה בתחום זה) והם החלו לשכוח את ייעודם. משום כך, האתגר המרכזי העומד בפנינו הוא שאלת הזהות. עלינו להבין כי החירות האמיתית שלנו איננה חיקוי של תרבויות אחרות ואיננה הפקרות מודרנית. השמחה שלנו בניסן צריכה להיות גדולה אך מהולה בהכרה עמוקה של ההבדל התהומי הזה - רק כאן בארצנו, מתוך חיבור עמוק לארבעת היסודות ולחוק האלוקי, אנו חדלים להיות עבדים למצרים או לתפיסות זרות וזוכים להיות באמת בני חורין עם זהות רוחנית עצמאית.

את כל הפרשיות לאחדות פנימית אחת. מסיבה זו בדיוק, כל אימפריה שניסתה להשמיד את היהדות, מיוון ועד רומא, מיהרה לגזור כגזרה ראשונה איסור חמור על הנחת התפילין כי הם הבינו היטב שהתפילין סותרות את האוניברסליות השטחית שלהם הכוללת הפקרות במסווה של חירות ומבטאות את ייחודה של הזהות היהודית.

בדורות האחרונים, הרגש היהודי התערפל מעט בקרוב יהודים רבים (ב"ה מאז שמחת תורה תשפ"ד אנו רואים

שאנו מברכים "אשר בחר בנו... ונתן לנו את תורתו" - המצוות הן הביטוי והפועל היוצא של הזהות עצמה המושתתת על הבחירה והארץ.

זהו השינוי המתחולל בנו בכל בוקר. כאשר יהודי מניח תפילין, הוא איננו רק מקיים הלכה - חוק יבש - אלא מכריז מול העולם כולו על זהות שלמה המורכבת מארבעת היסודות הללו. בתפילין של ראש ישנם ארבעה בתים נפרדים המעידים על תודעה מפורטת, ובתפילין של יד הבאים כנגד עולם המעשה, ישנו בית אחד המאחד

עבודה שבלב

הרב ידידיה זייני - ראש הישיבה

את האדם אל הקודש, אינו דומה אלא למי ש"חבוש בבית האסורים". מהו היצר הטוב שמתעורר בגיל שלוש עשרה? היינו מצפים שהתשובה לשאלה הזו תהיה שמתעורר בו כוח חיובי, רגש טהור, או רצון להידבק בקב"ה. אולם כל אלה קיימים גם בילד קטן, ולרוב אף באופן טוב יותר וטהור יותר! מהו השינוי שחוה נער בהגיעו למצוות? הוא מקבל בחירה. בפעם הראשונה בחייו הוא יפעל לפי בחירה ולא רק מהכרח או מ'אילוף' כפי שפעל בכל ילדותו.

אמנם לעתים נערים לוקחים את אפשרות הבחירה למקומות שליליים אבל היא הנותנת, שעשו זאת מבחירה. אולם ביום בו הנער יבחר בטוב אזי מימש את הציווי האלקי 'ובחרת בחיים' באופן השלם ביותר.

מתוך כך נוכל להבין את ברכת מתיר אסורים. בשינה האדם נתון במצב של חוסר מודעות, וממילא אין לו את יכולת הבחירה. בסיטואציה זו הוא מסור בידי טבעו החומרי, בידי יצר הרע, וזהו המאסר האמיתי. פקחת העיניים שעליה דיברנו במאמר הקודם, היא זו המאפשרת לאדם לזהות את המאסר הזה. החטא מסמא את העיניים ומטמטם את הלב, וגורם לאדם להרגיש 'חופשי' דווקא כשהוא משועבד לתאוותיו. ברכת 'מתיר אסורים' היא אפוא ההודאה על האפשרות הניתנת לנו בכל בוקר עם שיבת המודעות ושיבת הדעת - להשתחרר מכבלי החומר ולתת ליצר הטוב, לבחירה, לצאת מבית האסורים, ולמלוך.

מי נקרא בן חורין דווקא בהיכנסו לכלא?

המדרש (אבות דרבי נתן, שם) מקשר את ברכת 'מתיר אסורים' ליוסף הצדיק בשעת ניסיונו עם אשת פוטיפר: "מבית הסורים יצא למלוך (קהלת ד, יד) - זה יצר טוב. ויש אומרים זה יוסף הצדיק - כשבאתה אותה רשעה היתה מענה אותו בדבריה אמרה לו אני אחבשך בבית האסורין. אמר לה ה' מתיר אסורים". לכאורה, דברי המדרש תמוהים, שהרי דווקא בסיטואציה זו

מתיר אסורים: מהות החרות וההתנשאות מפבלי החמר

פרדוקס הברכה והכבילה ליומיום

מדי בוקר, בעומדנו להתנשא אל עבודת היום החדש, אנו מברכים בברכות השחר את ברכת "מתיר אסורים". ברכה זו מעוררת תמיהה גדולה, שהרי רובנו ככולנו, ברוך ה', איננו שרויים בבית האסורים (למרות שאכן נאלצנו להתמודד עם מציאות של שבויים בעזה בשנתיים האחרונות, אולם הברכה פונה לכל אחד ואחד ולא רק לקבוצה זו או אחרת), וכיצד ניתן לומר ברכה זו בכל יום כחלק מסדר העולם הטבעי?

התלמוד מפרש כי ברכה זו נאמרת בשעה שהאדם מזדקף ממיטתו, כביכול הותר מהכבלים שאסרוהו למיטה במהלך השינה. אך עדיין יש לשאול: האם אדם חופשי יותר כשהוא ישן או כשהוא ער? במבט שטחי, השינה היא זמן החופש המוחלט מהתחייבויות, ואילו היקיצה היא "נתינת כבלים" מחודשת לעול הפרנסה, המשפחה ומטלות היום. אם נבקש לעמוד על עומק הברכה, עלינו להתבונן במקורה בתנ"ך: "עֲשֵׂה מִשְׁפָּט לְעֹשׂוֹקִים נָתַן לָחֶם לָרְעִיבִים... ה' מְתִיר אֲסוּרִים" (תהלים קמו). בפסוק זה נראה כי אין מדובר רק בתמיכה במצבי מצוקה (עשוקים, רעבים, אסורים) במובנם השטחי, אלא גם ובעיקר, מדרגה עמוקה הרבה יותר הנוגעת למהות החיים והחירות של האדם והאומה.

המאסר הפנימי: יצר הטוב חבוש בבית האסורים

כדי לרדת לסוף דעתם של חז"ל בניסוחם ברכה זו, עלינו לעיין במאבק הפנימי המתחולל בתוכנו. חז"ל מלמדים אותנו כי ליצר הרע יש 'יתרון' של שלוש עשרה שנה על יצר הטוב: "אמרו שלוש עשרה שנה גדול יצר רע מיצר הטוב" (אבות דרבי נתן נוסחא א פרק טז).

מיום לידתו, האדם כבול ליצר הרע, יצריו הגופניים. אולם הקול הפנימי של יצר הטוב עדיין לא יופיע עד לאחר הגיעו של האדם למצוות. אותו יצר הטוב שיעצור את האדם ממעשים שפלים ויכוון אותו לתכלית יצירתו. יצר הטוב, המבקש לרומם

רוצים לשתף אותנו בדעתכם או תגובתכם בנושא מסויים?

הארות והצעות יתקבלו בברכה!
מוזמנים לסרוק את הברקוד

אכן אשת פוטיפר היא זו שכלאה את יוסף ואיפה התרת האסורים?! אלא שיוסף מלמדנו יסוד נשגב בקדושה: בן החורין האמיתי הוא מי ששולט ברצונותיו ובגופו, ואין זה משנה אם גופו נתון בסורגים. בהמשך יוסף אכן יצא ואף ימלוך בפועל, אולם הפסוק "מבית הסורים יצא למלך" נאמר עליו דווקא בשעת התמודדותו עם אשת פוטיפר! מאותו רגע הוא נחשב כבר כמלך היוצא מבית האסורים ושולט ביצרו הרע.

לא בכדי יוסף נקרא 'בעל החלומות', ביטוי המלמד שהוא אינו מוגבל על ידי המציאות החומרית המצמצמת. הוא מסוגל לשאוף גבוה גם כאשר הוא נתון בכבלי החומריות. הוא מסוגל להגיד 'לא' לתאוה, ובכך הוא מסוגל להישאר דבק באלקיו גם בעת כניסתו לבור המלא נחשים ועקרבים (המסמלים את היצה"ר), גם בעת כניסתו למצרים, 'ערוות הארץ', בבית פוטיפר, וגם בזמן נתינתו בכלא הקשה של מצרים. מבטו תמיד לשמיים - "שם שמיים שגור בפיו" (רש"י בראשית לט, ג). נמצאנו למדים, כי החירות האמיתית היא השליטה של השכל והנשמה על החומר, והבחירה בטוב.

הברכה שבמגבלה

להבין עוד יותר מהי חירות אמיתית, וכיצד יוצאים מהכבלים שאנו אסורים בהם, נתבונן במדרש נוסף העוסק בפסוק זה (ויקרא רבה כב, י): "אל תקרא מתיר אסורים אלא מתיר אסורים". הקב"ה אוסר עלינו דברים מסוימים אך מתיר דברים מקבילים: "אסרתי לך חלב בהמה והתירתי לך בחיה, אסרתי לך גיד הנשה בחיה והתירתי לך בעוף, אסרתי לך שחיטה בעופות והתירתי לך בדגים... לבישת כלאים - התירתי לך סדין בציצית, בשר חזיר - התירתי לך דג ששמו שיבוטא...". המדרש אינו מסתפק בכך שכנגד כל מאכל אסור ישנו מאכל מותר הדומה לו, אלא אף יותר מכך: "ר" מנחם ור' ביבי ור' אחא ור' יוחנן בשם ר' יונתן אמרו תחת מה שאסרתי לך התירתי לך: תחת איסור דגים - לויתן דג טהור, תחת איסור עופות - זיז עוף טהור הוא, הה"ד (תהלים נ) ידעתי כל עוף הרים וזיז שדי עמדי. א"ר יהודה ברבי סימון בשעה שהוא פורש את כנפיו מכהה גלגל חמה, הה"ד (איוב לט) המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן. ולמה נקרא שמו זיז? שיש בו כמה מיני טעם מזה ומזה...". בדומה לחירות העמוקה, שאינה זו הנותנת

פורקן ליצרים ולתאוות השפלות, אלא דווקא זו המאפשרת התעלות רוחנית, כפי מה שלמדנו מיוסף הצדיק, כך גם נלמד ממדרש זה. מטרת ההגבלות והאסורים אינה לצמצם את החיים, אלא להיפך - האסורים וההגבלות נועדו על מנת לתת לנו לאחר מכן ברכה עוד יותר גדולה. זיז הוא סוג של עוף מיוחד מאוד, אגדי. ובדומה לכך גם הלויתן האגדי שיהיה מותר לעתיד לבוא. נאסרו על האדם מאכלים מסוימים העלולים להוריד אותו מבחינה רוחנית ולהכניסו בכבלי הגשמיות הגסה. וכל זאת על מנת ליזכך את האדם ולהפוך

החירות האמיתית היא השליטה של השכל והנשמה על החומר, והבחירה בטוב

אותו לבן חורין אמיתי שיכול לזכות לברכה רוחנית עצומה, שאינה מוגבלת בחוקי הטבע המוכרים לנו כעת.

שפע הנולד מתוך הקושי

המדרש (הנ"ל) מקשר מקשר את רעיון התרת האסורים לתהליך אותו עבר עם ישראל במדבר: "נותן לחם לרעבים אלו ישראל דכתיב (דברים ח) ויענך וירעיבך, ה' מתיר אסורים מה שאסרתי לך התירתי לך...". כיצד ייתכן שהפסוקים המתארים את חסדיו הגדולים של הקב"ה בנתינת המן מתחילים ב'ויענך וירעיבך'? האם עלינו להודות לקב"ה גם על העינוי? מדוע צריך לסבול כדי לקבל משהו טוב? תשובה לכך מתקבלת בפסוקים הבאים: "כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מייסרך". אבא טוב, כאשר רואה את בנו סוטה מדרך הישר, מעניש אותו דווקא על מנת להחזירו למוטב. אין לאבא שום רצון אמיתי בפגיעה בבנו, אולם לעתים הוא נאלץ לנקוט בדרך הפחות נעימה מתוך מטרה להיטיב עימו! מבאר בעל 'שפתי כהן', רבי מרדכי כהן, ממקובלי צפת בדורו של ר"י קארו, שכאשר עם ישראל יוצא ממצרים הוא אוכל את המצות שאפה, ובתאריך ט"ז באייר המן מתחיל לרדת. המן יורד עשרים יום קודם מתן תורה, כדי לקבל כת"ר (620) מצוות - תרי"ג מדאורייתא וז' דרבנן, כי "עשרים"

בגימטריא זה כת"ר. אכילת המן עשרים יום קודם מתן תורה נתנה תחושה של רעב - כפי שמבואר במסכת יומא (עד: - כי "אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו" - כל יום כלה האוכל, או משום ש"אינו דומה רואה ואוכל לי שאינו רואה ואוכל" - על אף שהיו טעמים רבים במן, הוא תמיד היה נראה פשוט וזהה. מהי תכלית הרעבה זו? כדי לקבל תורה יש לנקות את 'זוהמת המזון הגופני' שמונעת את הבנת המושכלות. לפני שמקבלים תורה צריך להתנקות מאותו מזון גופני שאכלו עד ירידת המן, ולכן ה' מענה ומרעיב. העינוי והצמצום הם חלק מהברכה, והכנה אליה. לעתים האדם מרגיש 'כבול' בעיכוב זיווגו, בפרנסתו, או בכל תחום אחר. אך עלינו לדעת שבאותו הזמן ממש, ה' "מוציא אסירים בכושרות" - בבכי ובשירות - כדי להזמין לו ברכה גדולה יותר שנבנית דווקא מתוך המניעה.

מבט לאומי: הלחץ המוליד עוצמה

בירור זה מתרחב מהפרט אל הכלל. המדרש (הנ"ל) מתחיל בפסוק המתאר את עם ישראל בגלות. הנביא ירמיה מתארם כך: "עשוקים בני ישראל ובני יהודה... גואלים חזק". מדוע מביא עלינו הקב"ה עושק ומאסר לאומי? כי 'גואלים חזק'! המאסר הלאומי נועד לגלות את כוחו של ה' בעולם. כפי שהוכחד לב פרעה כדי להראות את מלכות ה' בעולם ע"י עשר המכות, כך גם בימינו - הקשיים, המלחמות והאתגרים שאנו סופגים מצד אויבינו, ובפרט מלחמת שמחת תורה, נועדו לחשוף את גדולתו של הקב"ה ואהבתו לישראל, ויחד עם זאת גם לעורר בנו כוחות גנוזים של תשובה וגבורה, ובזכות כוחות אלה נתגבר על אויבינו באיראן בלבנון ובשאר מקומות. הרב קוק, בביאורו על הגדה של פסח, חושף את הסוד המרכזי של החירות הישראלית. ההגדה פותחת במילים: 'הא לחמא עניא'. זהו לחם העוני. אולם איזה עוני יש כאן? להיפך זהו לחם הגאולה! מבאר הרב שישנן שתי דרכים להוציא כוח אל הפועל: דרך החופש, ודרך הלחץ והמועקה. כפי שסכר עוצר את המים כדי שיתפרצו בעוצמה אדירה (וכך לדוג' מייצרים חשמל בתוך הסכר), וכפי שהחורף סוגר מפני הצמיחה כדי שבאביב הצמיחה במלוא עוזה תתפרץ - כך המאסר, הגלות והסבל הם משמשים לאיסוף כוחות. המצות שאכלו אבותינו במצרים היו ההכנה ליציאה מבית האסורים המצרי בשיא התפארת והעוצמה.

בימינו אנו, לאחר שאוייבנו חנקו אותנו ומחצו אותנו בצרות ארורות ומשונות, עם ישראל התפרץ בעוצמה של גבורה וקדושה, שמהדהדים בכל העולם! גבורת לוחמנו נישאת בפי כל, ואנו חוזים בפעולות אמיצות ומרהיבות כאילו הן דבר שבשגרה. עומק המועקה הולידה את שיא החיים של האומה. זהו בדיוק "מתיר אסורים" - ה' אוסר אותנו לעיתים, כדי שנתפרץ אחר כך בכוח אדיר ומקודש יותר.

להתגבר כארי

נמצאנו למדים, כי ברכת 'מתיר אסורים' היא הקריאה להתייצבות מחודשת מדי בוקר מול אתגרי העולם. אנו מודים לה' על עצם אפשרות הבחירה, על היכולת להתגבר על כבלי החומר והתאוות, ועל הידיעה שכל מניעה ומחסום בחיים אינם אלא שלב בהכנת הכוח לקראת הופעה גדולה יותר. הדבר הראשון שנדרש מאדם בבוקר הוא 'תגבר כארי' (כלשון השו"ע או"ח א, א), ובזה האדם מבטא את צלם האלקים שבו. הקדושה איננה בריחה מהמציאות,

אלא ניצול של כל כבילה, איסור וייסור לטובת התנשאות אל הקודש. יהי רצון שכפי שזכינו לראות בהתרת האסורים והשבויים מהבור הפיזי בעזה, כן נזכה לשחרור מכל אויבינו ע"י גבורה ואמונה אדירה של עמנו. וגם כל אחד מאיתנו בפרט, יזכה לצאת ממאסריו החומריים ולהתגבר באומץ וגבורה רוחנית. וכפי שעם ישראל הראה לימד לכל העולם מהי חירות אמיתית ביציאת מצרים, כך נזכה להשלים תהליך זה ולזכות לחירות עולם בשלימות עמנו, ארצנו, ובית תפארתנו.

לאחרונות השבת
החזרה של הישיבה
סרקו את הברקוד

להצטרפות לקבוצת
דברי תורה
קצרים של הישיבה
מוזמנים לסרוק
את הברקוד

חזק!

בשעה טובה יצאה לאור החוברת החדשה של נשיא הישיבה הרב זייני שליט"א
"בין קוד אתי יהודי לקוד אתי צה"ל", בנושא מוסר הלחימה של צה"ל לעומת עקרונות היסוד של התפיסה היהודית. להזמנה סרקו את הברקוד:

כחיצים ביד גיבור כן בני הנעזרים

בורקסים, הגדה, ומה שביניהם

"אתה אומר שזה סוג של נס?"
נעם חשב רגע.

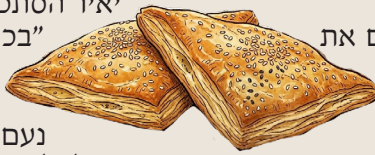
"תחשוב רגע בהיגיון. עם שהיה מפורז אלפיים שנה חוזר לארץ שלו, מקים מדינה, שורד מלחמות..."
יאיר הנהן לאט.

"כשאתה אומר את זה ככה... זה באמת לא נשמע הכי טבעי."
"פעם הניסים היו מחוץ לטבע," אמר נעם.
"היום הרבה פעמים הם בתוך הטבע."
"כלומר?"

"יש צבא שנלחם, אנשים שמקבלים החלטות, דברים נראים רגילים... אבל התוצאה לפעמים הרבה מעבר למה שהגיוני."
יאיר שתק רגע, ואז אמר:
"אתה יודע מה מוזר? לפעמים אנחנו כל כך בתוך המציאות הזאת שאנחנו לא שמים לב."
"נכון," אמר נעם.
"כי זה החיים שלנו."

רוח קלה נכנסה מהחלון.
יאיר הסתכל שוב על המשפט בהגדה.

"בכל דור ודור..."
הוא שתק רגע.
"אולי הכוונה היא לא רק לזכור את הסיפור."
נעם הנהן.

"אולי להבין שגם אנחנו חלק ממנו."
יאיר חיך.

"כלומר... גם אנחנו פרק בהיסטוריה של עם ישראל."
"בדיוק."

יאיר הושיט יד לבורקס, ואז עצר פתאום.
"רגע – פירור!"

שניהם הסתכלו במהירות על השולחן.
נעם נאנח בהקלה.

"נפל רחוק מההגדה."
יאיר נשען אחורה.

"ברוך ה'."
נעם צחק.

"תראה אותנו. מדברים על ניסים והיסטוריה... ובינתיים שומרים שהבורקסים לא יטפסו על ההגדה."

יאיר חיך.
"אולי גם זה חלק מהסיפור."

"מה זאת אומרת?"
"עם ישראל חי את החיים הרגילים שלו... ובתוך זה הקב"ה שומר עלינו מעוד כמה 'פירורי חמץ', טילים וכטב"מים"

נעם צחק.
"דור שאשכרה רואה ניסים," הוסיף יאיר.

"גם אם הם לא תמיד נראים כמו קריעת ים סוף."
יאיר סגר בעדינות את ההגדה.

"אבל אם חושבים על זה רגע ברצינות..."
"כן?"

"זכות גדולה לחיות בדור כזה."
נעם הנהן.

"אנחנו ממש כותבים את ההיסטוריה! לא יאומן..."
יאיר חיך.

"ומה שהכי מטריף זה שבעוד מאה שנה אנשים ילמדו עלינו בספרים"

ביום הראשון של בין הזמנים, בית המדרש היה כמעט ריק. רוב הבחורים כבר נסעו הביתה או יצאו לטיולים. השולחנות שהיו בדרך כלל מלאים בספרים ובקולות לימוד נשארו שקטים.

יאיר נכנס עם שקית בורקסים ושני בקבוקי שתייה.
"ידעתי שתגיע עם משהו טעים," חיך נעם שכבר ישב שם עם הגדה פתוחה.

יאיר הניח את השקית הריחנית על השולחן, ואז נעצר פתאום.
"רגע!"

נעם הרים מבט.
"מה קרה?"

יאיר הסתכל על ההגדה ואז על שקית הבורקסים.
"אחי... עוד רגע פסח. אם פירור חמץ נופל על ההגדה הזאת - אני לא סולח לעצמי."

נעם צחק וסגר את ההגדה במהירות.
"חכה רגע. פשוט בוא נרחיק אותה קצת, מותר לנו עוד קצת חמץ לפני כל הכשל"פים..."

הוא הזיז את ההגדה לצד השני של השולחן, רחוק מהבורקסים.
"עכשיו אפשר ללמוד בראש שקט."

יאיר הנהן.
"יפה. קודם מצילים את ההגדה, אחר כך מצילים את החברותא."

"ואת הבורקסים," הוסיף נעם.
הם פתחו שוב את ההגדה והתחילו לעבור שורה-שורה. מדי פעם עצרו, שאלו, העירו משהו, המשיכו.

אחרי כמה דקות נעם קרא בקול:
"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים."

יאיר הרים מבט.
"תגיד, איך בדיוק אמורים להרגיש את זה?"

נעם משך בכתפיים.
"גם אני תמיד שואל את עצמי."

יאיר נשען אחורה בכיסא.
"כלומר... אני יושב פה, בין הזמנים, עם בורקס ושתייה, לא בדיוק מרגיש שיצאתי מעבדות."

נעם חיך.
"נכון. אבל אולי זה לא רק לדמיין את מצרים."

יאיר הטה את הראש.
"אז מה כן?"

נעם דפדף קצת בהגדה.
"תראה מה קרה אז. עם קטן בתוך אימפריה אדירה. מצרים הייתה המעצמה הכי חזקה באזור."

"כן," אמר יאיר, "לא בדיוק מצב מבטיח."
"ופתאום הכול מתהפך. מכות מצרים. יציאה. קריעת ים סוף."

יאיר הנהן.
"ניסים ממש מחוץ לטבע."

"נכון," אמר נעם. "אבל שים לב למשהו."
יאיר חיכה.

"גם היום אנחנו עם קטן. מוקף עמים שלא ממש שמחים שאנחנו פה."

יאיר חיך.
"זה ניסוח עדין."

"ובכל זאת," המשיך נעם, "עם ישראל חי בארץ שלו. מדינה, צבא, אנשים שבונים חיים."

יאיר לקח שלוק מהשתייה.

הרב חננאל עמי ישראל זייני - ראש המכון התורני

בכיסנין' וברכה מעין שלש לאחריה. וכתב הבית יוסף (או"ח סימן קס"ח): "והערוך פירש עוד בשם רבינו האי שפת הבאה בכיסנין הם כעכין והיא פת בין מתובלת ובין שאינה מתובלת שעושים אותה כעכין יבשים וכוססין אותם בבית המשתה ושלא בבית המשתה ומנהג בני אדם שאוכלים ממנו קימעה ... וראה לדברי הגאון וכל לחם צידם יבש היה נקודים (יהושע ט', ה') תרגומו וכל לחם זוודוהו יביש הוה כיסני". כלומר קרקרים וכל מיני עוגיות יבשות - הן פת הבאה כיסנין, וברכתן בורא מיני מזונות. ומזה יש שלמדו שיש לברך על מצה בורא מיני מזונות, כיון שהמצה היא לחם יבש, וכוססים אותה. ורק בפסח יש לברך עליה המוציא, כיון שקובעים עליה סעודה בפסח, כיון שזה הלחם היחיד שיש.

וציטטו את שו"ת בשמים ראש שכתב (סימן כ"ב): "ועל דבר הלחמים הדקים מאוד, ... ודעתי נוטה שכל לחם שאין דרך בני אדם לאכול אותו בתורת לחם לשבוע, אלא לפרקים בתורת מעדנים, ... אין זה הלחם שקבעו לו חכמים ברכה בפני עצמו".

אך כל זה אינו נכון. שמה שכתוב בשו"ת בשמים ראש (מבלי להתייחס למעמדו של הספר) אינו מתייחס אלא למשהו שאוכלים אותו לפרקים בתורת מעדנים - כלומר קרקרים ועוגיות, שאדם לא אוכל מהם בכמויות. וכן עולה מדברי רב האי גאון שכתב "שאוכלים ממנו קימעה" - כלומר מעט. והלשון 'כוססין' מטעה. שלכסוס פירושו לאכול, אלא שהוא שייך בדברים שאוכלים מהם מעט, כגון אדם שאוכל פיצוחים. וכ"כ בשיירי כנסת הגדולה (הגהות הב"י אורח חיים סימן קנ"ח) שכתב שיש ליטול ידיים ולברך המוציא על המצה, ודייק כן מדברי השו"ע.

ויש להקשות על רעיון זה: אם המצה אינה לחם - מי התיר לברך עליה המוציא כל ימי הפסח, אם לא כשקובע עליה סעודה? ומה יעשה אדם שאכל סעודה בשביעי של פסח, ונמשכה סעודתו עד הלילה - יטול ידיים ויברך המוציא ואח"כ יברך על המחיה?!

ועיין מה שכתב אאמו"ר בעץ ארז (ח"ה עמוד 189-205).

שיוצא מביתו לפני פסח, צריך לבדוק את החמץ. וכתב הר"ן (פסחים א': בד"ה ואיכא) שיש מי שאומר שמותר לבדוק את החמץ גם ביום י"ג ביום, ובלבד שיבדוק האדם את החמץ לאור הנר. אך הוא דוחה דעה זו, וכותב שעל פי התלמוד הירושלמי, אין לבדוק אלא בלילה, וגם בתלמוד הבבלי נאמר שיש לבדוק את החמץ בלילה דווקא כדי שהבדיקה "בשעה שבני אדם מצויים בבתייהן שהם פנויים ובשעה שאור הנר יפה לבדיקה" (פסחים ד'). וכן פסק הבית יוסף (אורח חיים סימן תל"ג סעיף א').

ולעניין הברכה, פשט דברי חז"ל הוא שכיון שהאדם חייב לבדוק, הוא גם חייב לברך. וכן משמע מלשונו של השו"ע (סימן תל"ה סעיף א'). אך הרמ"א (סימן תל"ו סעיף א') כתב שאין לברך אלא על בדיקה ב"ד, אך לא מעט מחכמי ישראל לא קבלו את דבריו (עיין בביאור הלכה, ובמאמר מרדכי שם). ולכן יש לבדוק בליל י"ג ולברך על הבדיקה.

שאלה:

שלום הרב,

במוצר כשר לפסח (אף ללא חשש קטניות), האם צריך לחשוש עקב כיתוב "עלול להכיל גלוטן (חטיה, שיבולת שועל)" המופיע במסגרת מידע על אלרגנים?

תשובה:

אם זה כשר לפסח אין בעיה. גם המצה מכילה גלוטן. הגלוטן אינו חמץ אלא רכיב ממרכיבי הדגן. וייתכן שבאותו מפעל המייצר את המוצר, ישנם דברים המכילים קמח מצה, ולכן המוצר כשר לפסח אף שהוא עלול להכיל גלוטן.

שאלה:

שלום הרב,

מה הסיבה שמצה הופכת למזונות לאחר הפסח?

תשובה:

אין סיבה כזו מפני שהלכה זו אינה נכונה כלל כפי שנבאר, על אף שמקובל בציבור שלמנהג הספרדים יש לברך עליה מזונות. במסכת ברכות (מ"ב). מבואר שמברכים "בורא מיני מזונות" על 'פת הבאה

שאלה:

שלום הרב,

קדם גוף עם שיבולת שועל מה דינו בפסח? אפשר להשתמש, לשמור או לזרוק?

תשובה:

כתוב בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תמ"ב סעיף א'): "תערובת חמץ עוברים עליו משום בל יראה ובל ימצא", וכל זה דווקא בדברים הניתנים לאכילה. אבל "דבר שיש בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה, מותר לקיימו בפסח", כלומר מותר לשמור אותו. כגון קערה המשמשת לעיבוד עורות, שבתהליך העיבוד מכניסים גם קמח, אם הכניס את הקמח לקערה שלשה ימים לפני פסח, מותר לשמור את הקערה ותכולתה, שהרי החמץ מקולקל ומסריח. ולכן אומר השו"ע ש"הקילור והרטיה והאספלנית והתריאק"ה שנתן לתוכו חמץ, מותר לקיימן בפסח שהרי נפסד צורת החמץ". כלומר, מיני משחות רפואיות שיש בהם חמץ, אך אינן ראויות למאכל אדם - מותר לשמור אותם. ואף על פי כן אסור לאכול אותם (שם סעיף ד'). ולכן אין לבלוע תרופות שאינן כשרות לפסח, אם לא במקרה של פיקוח נפש. וכל זה דווקא בתערובת, אבל אם רוב התערובת עשויה מחמץ, אסור לשמור אותה, אלא אם כן היא נפסלה ממאכל כלב (שם סעיף ב').

וכתב במגן אברהם שם שאע"פ שאסור לאכול אותו, מה שמותר לשמור בפסח, מותר גם בשימוש. שאין זה אוכל כלל. ולכן מותר להשתמש בפסח בקרם גוף או בשמפו המכיל משהו משיבולת שועל. אך מכל מקום אין להשתמש בשפתון, במשחת שיניים וכן בכל דבר הבא במגע עם האוכל (כגון כלי אוכל) ומכיל חמץ.

שאלה:

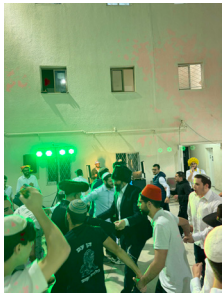
שלום הרב,

אנחנו מתכננים לנסוע בבוקר של י"ג בניסן להורים לחג כדי לעזור להם בע"ה בהכנות. האם לבצע בדיקת חמץ בליל י"ג או בבוקר של י"ג? האם יש לברך?

תשובה:

במסכת פסחים (ו'). כתבו חז"ל שגם מי

חדשות הישיבה

"קדושת פורים באמת"
תלמידי הישיבה חגגו את מחיית עמלק כאל כן היום, וקיימו את חג הפורים בישיבה בשירים, ריקודים ושמחה אדירה!

משמר מגילה
לקראת חג הפורים תלמידי הישיבה התחלקו וקיימו ליל משמר עוצמתי ומרומם בו למדו חלקים מהסכת מגילה, חלק מהתלמידים הבוחרים העבירו שיעורים על סוגיות שונות.

התרמת דם בישיבה

תלמידי הישיבה זכו לקיים גמילות חסדים מיוחדת של תרומת דם, המקבלת חשיבות יתר בתקופה מורכבת ומשמעותית זו!

סיכומי סוגיות
כמידי סוף זמן תלמידי הישיבה למדו בשבועות האחרונים של הזמן סוגיות שונות מהמסכת הנלמדת בזמן חורף ולאחר הכנה מקיפה למדו את הסוגיה לכל חברי השיעור שלהם, אשרינו מה טוב חלקנו!

עורך ראשי: יהונתן רביבו 058-632-4642
לפרסומים והקדשות בעלון: 050-446-5711

נא לשמור על קדושת הגיליון
כל הזכויות שמורות לישיבת "אור וישועה" חיפה